

Baltisaksa Kultuuri Seltsi Eestis tegevusest 2024. aastal Aruanne seltsi üldkoosolekule 26. veebruaril 2025

2024. aastal toimus Baltisaksa Kultuuri Seltsis üksteist korralist üritust, nendest kaks väljasõitu; suvine puhkepaus piirdus juulikuuga. Tegevusaasta juhatas 31. jaanuaril sisse tutvumine Eestimaa Rüütelkonna hoone renoveerimise käigus leitud barokkstiilis laeplafooni konserveerimisega loomemajas Naked Island, professor Hilkka Hiipi juhtimisel. Traditsiooniliselt toimus 24. veebruari hommikul Balti pataljoni mälestussamba juures, hardushetk, mille viis läbi seltsi liige pastor Matthias Burghardt. Seltsi üldkoosolek leidis aset 28. veebruaril, koosolekule eelnes seltsi liikme Anne Untera lühiettekanne „Wilhelm von Kügelgen. Raamatu “Vana mehe noorusmälestused edulugu“. 27. märtsil külastas selts näitust „Sinna ja tagasi. Liivimaalaste palverännud keskaegses Euroopas“ Niguliste muuseumis näituse kuraatori Erki Russowi juhtimisel. 24. aprillil pidas ettekande Eesti Rahva Muuseumi vanemteadur Aivar Jürgenson, teemal „Baltisakslastest Kaukaasia sõjas (1817–1864)“. Seltsi kevadine väljasõit, mis toimus 11.–12. mail, oli tavapärasest suurem ettevõtmine. Tegu oli kahepäevase ringreisiga Eestis ja Lätis, teemal „Ordu kevad. Saksa ordu linnused Liivimaal“, teejuhiks oli ajaloodoktor Juhan Kreem. Esimese poolaasta lõpetas 5. juuni ringkäik Tallinna Toomgildi majas (Toom-Kooli 9), prof. Hilkka Hiipi ja Tallinna Linnaarhiivi peaspetsialisti Triin Kröönströmi juhtimisel.

Seltsi sügishooaeg sai hoo sisse 28. augustil näituse „Elisarion. Elisar von Kuppfer ja Jaanus Samma“ külastusega KUMUs, näituse kuraatorite Kadi Polli ja Hannes Vinnali juhtimisel. 25. septembril pidas ettekande „Märkmeid aegadetagusest ja nüüdsest Nigulistest“ seltsi liige Helena Risthein; sellega soovis selts äramärkida 40 aasta möödumist Niguliste muuseum-kontserdisaali avamisest Eesti Kunstimuuseumi filiaalina. 30. oktoobril esines EELKi Konsistooriumi arhivaar Janis Tobreluts, teemal „Knüppferid – Eestimaa haritlased“. 27. novembril pidas ettekande „Hermann Schwembleri luuletatud Liivimaa: *locus amoenus et terribilis*“ Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse juhtivteadur Kristi Viiding. Väärib esiletoomist, et Kristi Viiding pälvis koos oma kolleegi Martin Klökeriga riigi teaduspreemia 2024. aastal, ühest küljest näitab see, kui kõrgel teaduslikul tasemel tegeletakse hetkel Eestis baltisaksa ajaloo ja kultuuripärandi uurimisega, teisalt annab see tunnistust seltsis peetavate ettekannete kõrgest tasemest. 2024. aastat lõpetas traditsiooniline jõulueelne väljasõit, mis toimus 14. detsembril Tartusse (Euroopa kultuuripealinna 2024); programmi kuulusid Ants Heina ülevaade Tartu ehitusajaloost varauusajal ja uusajal, ERMi näituse „Kellele kuulub öö“ külastus peakuraator Karin Leivategija juhtimisel, Maarja kiriku külastus ning tutvumine kahe kunagise aadlimajaga – Liphartide ja Knorringute linnapaleedega –, ajaloolase ja restauraatori Aivar Roosaare juhtimisel. Seltsi mõlemad väljasõidud olid sisuka programmiga ning osutusid väga populaarseks, pakkudes ühtlasi võimalust kaasata seltsi vanu sõpru ning tuua juurde uusi huvilisi.

Lisaks korraliste üritustele on selts organiseerinud oma liikmetele ühiseid külastusi ning vajadusel ka väljasõite baltisaksa ajalugu ja kultuuripärandit käsitlevatele seminaridele. Nimetada võib osalemist 25.-26. mail toimunud näituse „Kügelgenid. Ühe baltisaksa perekonna lugu“ avamisel Mikkeli muuseumis (kuraator seltsi liige Anne Untera) ja Kügelgenidele pühendatud seminaril Kadrioru kunstimuuseumis, samuti osavõttu baltisakslaste lahkumisele 1939. aastal pühendatud ajalookonverentsist Palmes 16. oktoobril (korraldaja SA Virumaa Muuseumid) ning Tartus 22. novembril peetud konverentsil „Heimat Revisited“ (korraldajad seltsi liikmed Reet Bender, Olev Liivik). Sõidukulud on katnud

osaliselt selts, Tartu seminari puhul toetas seltsi Tartu Ülikool. Nimetatud üritustel osalesid seltsi liikmed ka ettekannetega.

15.-17. novembril toimus Darmstadtis baltisakslaste keskorganisatsiooni Deutsch-Baltische Gesellschaft iga-aastane seminar „Kulturtage Mare Balticum“, millest võttis seltsi esindajana osa Katrin Vaikmaa. Ettekannetega esinesid seminaril seltsi liikmed Reet Bender ja Maris Saagpakk.

2024. aastal korraldas BKSE Eestimaa Rüütelkonna liikmetele (18 osalejat) 09.-12. mail toimunud Eestimaa-ringsõidu, programmidega Tallinnas ja Lahemaal; sõidu organiseeris ja programmi koostas Maaja Silm, Tallinna ekskursiooni tegi seltsi liige Jüri Kuuskemaa. 2024. aastal oli selts partneriks kolme ülikooli vahelise mikrokraadiprogrammi „Baltisaksa kultuuripärand“ läbiviimisele, korraldades 18.-19. mail osalejatele (24 mikrokraadiõppurit) kahepäevase väljasõidu Lätimaa mõisatesse (Tallinn–Bīriņi–Rundāle–Mālpils–Cēsis–Ungurmuiža–Lielstraupe–Valmiera–Tallinn); väljasõidu korraldaja oli Maaja Silm, teejuhiks Ants Hein.

28. veebruaril toimunud üldkoosolekul valiti seltsi juhatusse kaks uut liiget: Urmas Oolup ja Kristiina Tiideberg. Juhatusse valiti tagasi Inna Jürjo, Tiina-Mall Kreem ja Maaja Silm. Üldkoosolek kinnitas revisjonikomisjoni järgmises koosseisus: Monika Reedik, Kuulo Vahter, Katrin Vaikmaa. Tegevusaasta jooksul on juhatus pidanud koosolekuid (13.03, 28.08, 20.12), kuid peamiselt suhelnud ja korraldanud asju meili teel ja telefonitsi.

2023. aasta lõpu seisuga oli seltsis 60 liiget, neist 2 välisliiget. Möödunud aastal kaotas selts oma kauaaegse ja silmapaistva liikme, kui 20. jaanuaril suri kunstiajaloolane Anu Allikvee. 2024. aastal lõpul laekus juhatussele kaks avaldust, nimelt Krista Astaševalt ja Maive Rutelt, seltsi liikmeks astumise sooviga, sellest tulenevalt alustas selts 2025. aastat kahe võrra suurenenud liikmeskonnaga.

2024. aastast on Baltisaksa Kultuuri Seltsil Eestis oma näöraamatu konto, mille haldamise ja sisuga täitmise eest seisavad hea Tiina-Mall Kreem ja Kristiina Tiideberg. Seltsi kodulehe eest hoolitsemise on enda peale võtnud Urmas Oolup. Koduleht ja näöraamat pakuvad mõlemad võimalust kajastada ja arhiveerida nii seltsi kui ka seltsiliikmete tähtsamaid tegemisi ja saavutusi. Kindlasti on näöraamatu ja kodulehe juures veel arenguruumi, kuid seltsi nähtavust on need kahtlemata suurendanud.

Meeldiv on esile tuua, et meie seltsi liige Reeli Liivik kaitses 23. septembril Tallinna Ülikoolis edukalt oma doktoriväitekirja („Kutseõppijate tähenduslikud õpikogemused: kutsepedagoogiline perspektiiv“). Mõistagi ei ole võimalik esile tuua kõigi liikmete töid ja saavutusi, siiski mõnda sooviks ära märkida. Seltsi kauaaegsel liikmel Henning von Wistinghausenil ilmus mahukas käsitus oma perekonna ajaloost „Wistinghausen. Eine Familie zwischen West und Ost“. Hinnatud tõlkijal Agur Bennol oli teiselt erakordselt viljakas aasta, sest ilmusid nii Herbert von Blanckenhageni kui ka Eduard von Löwensterni mälestused. Mainimata ei saa ka jätta, et Eesti muuseumide aastaauhindade jagamisel pälvis aasta püsinäituse laureaadi tiitli SA Virumaa Muuseumid Rehbinderi majas Rakveres eksponeeritud mööbliajaloo näitusega "Toolile nõjatudes. Luksust ja lihtsust keskajast Lutheri vabrikuni“, mille idee autor ja peakuraator on seltsi liige Viljar Vissel. Tunnustada tuleb veel Hanna Milleri tegevust baltisaksa kultuuripärandi edukal tutvustamisel loengutega üle Eesti. Sellega seltsi liikmete silmapaistvate saavutuste loetelu mõistagi ei piirdu, kuid kõiki üles lugeda on siinkohal võimatu.

Igatahes näitab eelloetletu, et baltisaksa ajaloo ja kultuuripärandi uurimine elab läbi õitsenguaega ning on rõõm tõdeda, et ka BKSE on sellesse nii seltsi enda tegevuse kui ka oma liikmete eraldiseisvate tegevuste kaudu tugevalt kaasatud.

Lõpetuseks tuleb tänada kõiki, kes seltsi ürituste heaks kordaminekuks on ühel või teisel viisil kaasa aidanud. Tänu väärivad juhatuse liikmed Maaja Silm, Tiina-Mall Kreem, Kristiina Tiideberg ja Urmas Oolup pühendunud ja korrektse töö eest, samuti kuuluvad tänusõnad Gisela Mellile, kes on teinud ülevaateid seltsi tegevusest seltsi välisliikmetele.

Inna Jürjo
16.02.2025